

Sygn. akt I C 1498/23

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 kwietnia 2024 roku

Sąd Okręgowy w Rybniku Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Agnieszka Westwal

Protokolant: sekretarz sądowy Anna Mrozek

po rozpoznaniu w dniu 11 kwietnia 2024 roku w Rybniku

sprawy z powództwa M. G., A. G.

przeciwko (...) Bank (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę i ustalenie

- ustala nieistnienie pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu numer (...) z dnia 25 września 2008 roku zawartej pomiędzy powodami a poprzednikiem prawnym pozwanej;
- zasądza od pozwanej na rzecz powodów łącznie kwotę 556 437,41 zł (pięćset pięćdziesiąt sześć tysięcy czterysta trzydzieści siedem złotych czterdzieści jeden groszy) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 17 lutego 2023 roku do dnia zapłaty;
- zasądza od pozwanej na rzecz powodów łącznie kwotę 3 255,54 zł (trzy tysiące dwieście pięćdziesiąt pięć złotych pięćdziesiąt cztery grosze) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 17 lutego 2023 roku do dnia zapłaty;
- w pozostałym zakresie powództwo oddala;
- zasądza od pozwanej na rzecz każdego z powodów kwotę po 5 900 zł (pięć tysięcy dziewięćset złotych) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 1498/23

UZASADNIENIE

Powodowie M. G. i A. G. wnieśli o zasądzenie od pozwanej (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej w W. na ich rzecz łącznie kwoty 556 437,41 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia strony pozwanej w związku z nieważnością zawartej przez strony umowy kredytu i pobraniem od nich przez pozwaną świadczeń nienależnych w okresie od dnia 15 stycznia 2009 roku do dnia 15 grudnia 2022 roku wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 4 lutego 2023 roku do dnia zapłaty, wnieśli o zasądzenie od pozwanej na ich rzecz łącznie kwoty 3 255,54 zł tytułem nienależnie pobranych przez pozwaną składek ubezpieczenia niskiego wkładu własnego pobranych w dniu 4 grudnia 2008 roku wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 3 lutego 2023 roku do dnia zapłaty, wnieśli o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu nr (...) z dnia 25 września 2008 roku zawartej pomiędzy nimi, a poprzednikiem prawnym pozwanej Bankiem (...) Spółką Akcyjną. Powodowie wnieśli również o zasądzenie od pozwanej na ich rzecz zwrotu kosztów postępowania według

norm przepisanych, przy czym kosztów zastępstwa w podwójnej stawce, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia prawomocności wyroku do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu powodowie wyjaśniali, że istotą sporu pomiędzy stronami w niniejszej sprawie pozostawała kwestia oceny zgodności z prawem powstałego pomiędzy stronami stosunku prawnego oraz ocena treści postanowień zawartych w: § 1 i § 17 pkt. 1 umowy, § 2 ust. 4 pkt. 1 umowy, § 18 ust. 3 umowy, § 37 ust. 1 regulaminu, § 27 ust. 2 regulaminu, § 28 ust. 1 regulaminu, § 40 ust. 1-2 regulaminu dotyczących wprowadzenia klauzuli denominującej świadczenia stron dwoma miernikami wartości określanymi dowolnie przez pozwaną oraz w: § 2 ust. 1 pkt 6 i § 38 ust. 1 regulaminu, § 7 pkt. 12 umowy, § 13 ust. 2 pkt. 2 umowy, § 10 ust. 2 pkt. 3 regulaminu, § 10 ust. 4 regulaminu, § 11 ust. 3 regulaminu, § 6 ust. 2 pkt. 1 umowy dotyczących obciążenia ich obowiązkiem refinansowania kosztów dodatkowych ubezpieczeń w związku ze zbyt niską wartością wkładu własnego, pod kątem ich abuzywności w świetle przepisów prawa, skutku ich abuzywności dla ostatecznego kształtu powstałego pomiędzy stronami stosunku prawnego, w tym również w kontekście oceny jego całkowitej nieważności na skutek bezskuteczności, a w konsekwencji określenia wymiaru, w jakim strona pozwana będzie pozostawać wzbogaconą ich kosztem. W/w postanowienia umowy, zdaniem powodów należało ocenić jako naruszające dobre obyczaje oraz prowadzące do powstania znaczącej nierównowagi praw i obowiązków ze szkodą dla konsumenta, a w konsekwencji bezskuteczne. Bezskuteczność kwestionowanych postanowień z kolei doprowadziła do nieważności całej umowy, ponieważ jej dalsze obowiązywanie w kształcie pozbawionym kwestionowanych postanowień nie było możliwe. Stąd powodowie wnieśli o ustalenie przez Sąd nieistnienia stosunku prawnego kredytu wynikającego z w/w umowy kredytu z dnia 25 września 2008 roku. Na skutek nieważności umowy łączącej strony całość środków pobranych od nich przez pozwaną w wykonaniu w/w umowy kredytu stanowiło świadczenia nienależne, którego zwrotu domagali się na podstawie treści art. 405 k.c. w zw. z treścią art. 410 k.c. w wysokości jak w pkt. 1 i 2 pozwu.

W odpowiedzi na pozew (...) Bank (...) Spółka Akcyjna w W. wniosła o oddalenie powództwa w całości i wniosła o zasądzenie od powodów na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania. W przypadku uznania przez Sąd, że powództwo zasługuje na uwzględnienie pozwana podniosła zarzut zatrzymania kwot dochodzonych łącznie przez powodów – 559 692,95 zł do czasu zaoferowania przez nich lub zabezpieczenia roszczenia o zwrot kwoty 528 713,17 zł wypłaconej im w związku z zawartą przez powodów z jej poprzednikiem prawnym umowy.

Pozwana w uzasadnieniu odpowiedzi na pozew w całości zaprzeczyła twierdzeniom powodów wskazujących na to jakoby istniały podstawy do uznania, iż umowa jest nieważna bądź bezskuteczna czy też uznania, iż w umowie znajdują się niedozwolone postanowienia umowne. Konsekwentnie zaprzeczyła aby były jakiegokolwiek podstawy do zasądzenia żądanych przez powodów kwot w pozwie lub jakichkolwiek innych kwot, a także aby Sąd miał podstawy do stwierdzenia nieważności umowy lub bezskuteczności umowy lub jakichkolwiek jej postanowień. Podniosła, że powodowie mogli zaciągnąć kredyt w PLN ale z tej oferty nie skorzystali. Zdecydowali się zawrzeć umowę kredytu denominowanego będąc uprzednio prawidłowo poinformowanymi o ryzykach wynikających ze zmiany kursu (...). Powodowie świadomie zdecydowali się na kredyt denominowany postrzegając go jako kredyt korzystniejszy niż w PLN. Kwestionowane przez powodów klauzule nie prowadziły do ich rażącego pokrzywdzenia. Umowa została zawarta zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa w dniu jej podpisania, nie naruszała dobrych obyczajów ani zasad współżycia społecznego, jak też nie naruszała zasady wzajemności i zasady ekwiwalentności świadczeń. Powodowie mieli możliwość negocjowania warunków umowy, mieli możliwość zapoznania się z przygotowaną umową przed jej podpisaniem. Klauzule przeliczeniowe nie stanowiły zdaniem pozwanej głównych świadczeń stron. W przypadku uznania przez Sąd iż kwestionowane klauzule są klauzulami abuzywnymi – czemu pozwana stanowczo zaprzeczała - zdaniem pozwanej umowa mogła być nadal wykonywana bezpośrednio w (...), jak też mogła być wykonywana przez zastosowanie do przeliczeń kursów średnich Narodowego Banku Polskiego. Zdaniem pozwanej nie istniały podstawy do wyeliminowania walutowego charakteru kredytu i uznania, że udzielony kredyt był kredytem złotówkowym oprocentowanym wg. stawki LIBOR.

Sąd ustalił, następujący stan faktyczny:

W 2008 roku powodowie pozostawali w związku małżeńskim, w którym obowiązywał ustrój wspólności majątkowej małżeńskiej. W tym czasie potrzebowali kredytu na sfinansowanie zakupu domu jednorodzinnego, który był już w trakcie budowy przez dewelopera. To pośrednik w sprzedaży nieruchomości zaproponował im udanie się do Banku (...) Spółki Akcyjnej w W. i zapytanie o możliwość udzielania im kredytu przez ten Bank. Gdy powodowie udali się do w/w Banku pracownik tego Banku zaoferował im wzięcie kredytu denominowanego w (...), jako najbardziej dla nich korzystnego ze względu na niższe raty niż w kredytach złotych oraz niższe oprocentowanie oraz jako kredytu bezpiecznego. Pracownik Banku nie przedstawił powodom symulacji obrazujących wzrost raty kredytu w przypadku wzrostu waluty (...). Sam kurs waluty (...) został przedstawiony jako kurs stabilny. Pracownik Banku nie przedstawił historycznych kursów (...). Jedyną symulację którą przedstawił pracownik Banku to było zestawienie kredytu w złotych i oferowanego powodom. Uznając, iż zaoferowany im kredyt jest dla nich korzystny i bezpieczny powodowie zawnieśli o udzielenie im kredytu denominowanego w walucie (...). Powodowie nie wiedzieli, że przy wypłacie i spłacie kredytu Bank będzie posługiwał się różnymi kursami, nie wiedzieli również w jaki sposób Bank ustala kursy na potrzeby wykonywania umowy.

Dowód: zeznania powodów na rozprawie w dniu 11 kwietnia 2024 roku.

W dniu 25 września 2008 roku M. G. i A. G. zawarli z Bankiem (...) Spółką Akcyjną w W. umowę nr (...) kredytu budowlanego w walucie wymiennej według przedstawionego im przez Bank wzorca, bez jakichkolwiek zmian w treści tego wzorca.

Na podstawie w/w umowy Bank miał udzielić kredytobiorcom kredytu w wysokości 207 224,67 CHF na okres do 25 czerwca 2030 roku, a kredytobiorcy zobowiązali się do wykorzystania kredytu zgodnie z warunkami umowy i jego zwrotu wraz z odsetkami zgodnie z umową. Kwota kredytu w wysokości 158 100,83 CHF miała zostać przeznaczona na sfinansowanie zakupu budynku mieszkalnego, w wysokości 47 479,20 CHF miała zostać przeznaczona na sfinansowanie prac wykończeniowych zakupionej nieruchomości, w wysokości 1 644,64 CHF miała zostać przeznaczona na sfinansowane należnej Bankowi opłaty przygotowawczej.

Z tytułu udzielonego kredytu Bank miał pobrać jednorazową bezzwrotną opłatę przygotowawczą w kwocie 1 644,64 CHF. Potrącenie opłaty przez Bank miało nastąpić z łącznej kwoty kredytu w dniu wypłaty pierwszej transzy kredytu.

Kredyt miał zostać wypłacony w transzach.

Oprocentowanie kredytu wynosiło w dniu zawarcia umowy 3,9450% w stosunku rocznym. Oprocentowanie było zmienne i ustalane miało być w oparciu o stopę referencyjną 6M LIBOR zaokrągloną do czwartego miejsca po przecinku, obowiązującą w Banku w dniu podpisania umowy kredytu, a w okresie kredytowania – w pierwszym dniu kolejnego okresu stabilizacji oprocentowania oraz przy uwzględnieniu marży Banku w wysokości 1,00 punktu procentowego.

Powodowie zobowiązali się do spłaty kredytu wraz z odsetkami w terminach wskazanych w umowie. Spłata kredytu miała następować w złotych. Zmiana kursu waluty wpływać miała na wysokość salda kredytu oraz raty kapitałowo – odsetkowej. Kredyt i odsetki miały być spłacane miesięcznie w ratach annuitetowych. Spłata kredytu miała następować w formie obciążenia należną kwotą kredytu i odsetkami w terminach płatności konta osobistego prowadzonego przez Bank na rzecz powodów do wysokości wolnych środków na tym koncie, na podstawie pisemnej dyspozycji powodów. Powodowie zobowiązali się do zapewnienia w terminach płatności środków na w/w koncie na spłatę zobowiązań z tytułu zwartej umowy - § 4 ust. 1-8 umowy.

Powodowie mogli dokonać przedterminowej spłaty kredytu w całości lub w części, pod warunkiem uprzedniego pisemnego poinformowania o tym Banku na co najmniej pięć dni roboczych przed datą przedterminowej spłaty. W przypadku przedterminowej spłaty kredytu w całości lub w części w terminie do 5 lat od podpisania umowy, Bank miał pobrać prowizję rekompensacyjną w wysokości 1% kwoty przedterminowej spłaty minimum 50 zł. Po zakończeniu tego okresu, prowizja ta nie miała być już pobierana - § 4 ust. 11 i 12 umowy.

Kredyt mógł być wielokrotnie przewalutowany. Za przewalutowanie kredytu Bank miał pobrać prowizję w wysokości 0% w przypadku przewalutowania z waluty wymiennej na złote, a w przypadku przewalutowania na walutę wymienną 1% kwoty po przewalutowaniu - § 4 ust. 13 umowy.

Obowiązkowym zabezpieczeniem spłaty kredytu miała być hipoteka zwykła łączna w kwocie 207 224,67 CHF oraz hipoteka kaucyjna do kwoty 103 612,34 CHF wpisana na pierwszym miejscu na rzecz Banku, na nieruchomości stanowiącej własność powodów położonej w R. oraz ubezpieczenie nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych wraz z cesją praw z polisy na rzecz Banku. Dodatkowym zabezpieczeniem kredytu miało być ubezpieczenie kredytowanego niskiego wkładu własnego w (...) § 6 ust. 1 i 2 umowy. Do czasu przedłożenia przez powodów w Banku odpisu z księgi wieczystej zawierającego prawomocny wpis hipoteki, o której mowa powyżej, miało zostać również ustanowione zabezpieczenie tymczasowe w postaci ubezpieczenia spłaty kredytu w (...) S.A.

Zgodnie z § 18 ust. 3 umowy powodowie mieli zostać poinformowani o ponoszeniu ryzyka walutowego i ryzyka zmiennej stopy procentowej, co mieli potwierdzić poprzez złożenie oświadczenia według wzoru obowiązującego w Banku.

W sprawach nieuregulowanych umową miał mieć zastosowanie regulamin kredytu hipotecznego i budowlanego, ustawa prawo bankowe, kodeks cywilny oraz ustawa z dnia 20 lipca 2001 roku o kredycie konsumenckim (§ 17 umowy).

Zgodnie z § 37 regulaminu kredyty w walutach wymiennych miały być wypłacone w złotych przy zastosowaniu kursu kupna waluty obowiązującego w Banku w chwili wypłaty. Kredyty w walutach wymiennych podlegać miały spłacie w złotych, przy zastosowaniu kursu sprzedaży waluty obowiązującego w Banku w chwili spłaty.

Odsetki, prowizje oraz opłaty przygotowawcza – od kwoty przyznanego kredytu, rekompensacyjna – za wcześniejszą spłatę kredytu, za przewalutowanie, za przeprowadzenie każdej inspekcji inwestycji, za wezwanie do zapłaty, za ustanowienie zabezpieczenia spłaty kredytu naliczane miały być w walucie kredytu i podlegać miały spłacie w złotych przy zastosowaniu kursu sprzedaży walut obowiązującego w Banku w chwili spłaty. W przypadku kredytu w walucie wymiennej, w celu ustalenia całkowitego kosztu i łącznej kwoty kosztów kredytu, miał mieć zastosowanie kurs sprzedaży waluty kredytu, obowiązujący w Banku w chwili ustalenia kosztu. W przypadku konieczności ustalenia w walucie wysokości kosztu podanego w złotych, miał mieć zastosowanie kurs kupna waluty kredytu obowiązujący w Banku w chwili ustalenia kosztu - § 38 regulaminu.

Przy przewalutowaniu miał być stosowany, obowiązujący w Banku w chwili podpisania przez powodów aneksu do umowy kredytu o przewalutowaniu, kurs sprzedaży waluty w przypadku przewalutowania z waluty wymiennej na złote, kupna waluty w przypadku przewalutowania ze złotych na walutę wymienną, kupna/sprzedaży walut w przypadku przewalutowania z waluty wymiennej na inną walutę wymienną. Przy przewalutowaniu miał być stosowany obowiązujący w Banku w chwili podpisania przez powodów aneksu, kurs kupna/sprzedaży waluty - § 39 regulaminu.

Dowód: umowa k. 27-31, k. 210-214, regulamin k. 33-40 i k. 217-224.

Środki z kredytu zostały wypłacone powodom w dwóch transzach tj.: I transza w dniu 4 grudnia 2008 roku w kwocie 67 430 zł i w kwocie 323 000 zł oraz II transza w dniu 26 marca 2009 roku w kwocie 138 283,17 zł. Z kwoty udzielonego kredytu zgodnie z umową Bank pobrał w dniu uruchomienia I transzy prowizję z tytułu udzielonego kredytu w wysokości 1 644,64 CHF. W dniu 4 grudnia 2008 roku powodowie uiścili również kwotę 957,29 zł tytułem ubezpieczenia pomostowego oraz kwotę 3 519,60 zł tytułem składki ubezpieczenia niskiego wkładu.

Dowód: zaświadczenie k. 52.

W dniu 23 marca 2009 roku powodowie i Bank (...) Spółka Akcyjna w W. zawarli Aneks Nr (...) do umowy kredytu nr (...) z dnia 25 września 2008 roku, na podstawie którego ustalono nowy termin karencji w spłacie kapitału kredytu

do dnia 14 maja 2009 roku. Za zmianę warunków umowy kredytu Bank pobrał od powodów opłatę w wysokości 150 zł, w dniu podpisania w/w aneksu.

Dowód: aneks k. 32 i k. 215.

W dniu 27 września 2013 roku poprzednik prawny pozwanej zwrócił powodom kwotę 264,06 zł tytułem składki za niewykorzystany okres ubezpieczenia niskiego wkładu własnego.

W okresie od dnia 15 stycznia 2009 roku do 15 grudnia 2022 roku powodowie w wykonaniu umowy kredytu z dnia 25 września 2008 roku uiścili na rzecz pozwanej łącznie kwotę 556 437,41 zł tytułem spłaty rat kapitałowo – odsetkowych, odsetek karnych. Tytułem składki na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego powodowie ostatecznie uiścili kwotę 3 255,54 zł.

Dowód: zaświadczenie k. 52-57, historia spłat k. 226-234.

W dniu 13 stycznia 2023 roku powodowie skierowali do pozwanej reklamację, w której wskazując na nieważność umowy z dnia 25 września 2008 roku wnieśli o zwrot nienależnie pobranych od nich środków od dnia 15 stycznia 2009 roku do dnia 15 grudnia 2022 roku w kwocie 556 437,41 zł z tytułu rat kapitałowo – odsetkowych, odsetek karnych oraz w kwocie 3 255,54 zł z tytułu refinansowania składek ubezpieczenia niskiego wkładu własnego.

W odpowiedzi na reklamację, w pismach z dnia 3 lutego 2023 roku mimo, że pozwana nie zgodziła się z stanowiskiem powodów, zaproponowała zawarcie ugody.

Powodowie nie zgodzili się na zaproponowane przez pozwaną warunki ugody.

Dowód: reklamacja k. 43-47, pisma pozwanej z dnia 3 lutego 2023 roku k. 48 -51.

W toku procesu powodowie zostali poinformowani przez Sąd o ewentualnych skutkach uznania przez Sąd nieistnienia łączącej ich z pozwaną umowy kredytu. Powodowie oświadczyli w pismach z dnia 2 sierpnia 2023 roku, że akceptują te skutki. Oświadczenie powodów zostało odebrane przez pozwaną w dniu 12 października 2023 roku

Dowód: oświadczenie k. 81 i k. 83, potwierdzenie otrzymania oświadczenia k. 296.

Pozwana jest następcą prawnym Banku (...) Spółki Akcyjnej w W..

Bezsporne.

Ustalenia faktyczne w niniejszej sprawie Sąd poczynił głównie w oparciu o zgromadzone w aktach sprawy dokumenty wymienione w stanie faktycznym. Sąd ocenił dowody z dokumentów jako wiarygodne. Strony postępowania nie kwestionowały, że oświadczenia w nich zawarte zostały złożone przez osoby, które podpisały te dokumenty. Nie podważały ich prawdziwości i autentyczności. Sąd nie miał podstaw, aby z urzędu powziąć wątpliwości odnośnie ich wiarygodności i mocy dowodowej.

Zeznania powodów Sąd ocenił jako wiarygodne – choć – podobnie jak w innych sprawach tego rodzaju – akcentowali oni zaufanie do banku. Częściowo znalazły one potwierdzenie w dowodach z dokumentów. Dokonując ustaleń faktycznych, Sąd nie znalazł podstaw, aby nie dać wiary zeznaniom powodów dotyczących okoliczności zawarcia umowy kredytu, zasad spłaty przez nich kredytu, tym bardziej, że z dowodów przedstawionych przez pozwaną Bank nie wynikały odmienne fakty.

Sąd pominął dowód z opinii biegłych wnioskowany przez strony. W związku bowiem z uznaniem przez Sąd nieważności umowy łączącej strony wszelkie rozliczenia pomiędzy stronami zgodnie z powszechną linią orzecniczą opierają się o teorię dwóch kondykcji. A zatem strony mają obowiązek zwrócić wzajemne świadczenia. Ustalenie wysokości tych świadczeń nie wymagało wiadomości specjalnych. Nadto wysokość świadczeń, które uiścili powodowie w wykonaniu nieważnej umowy wynikała z zaświadczenia wystawionego przez samą pozwaną w dniu 19 grudnia 2022

roku na k. 52-57. W związku z powyższym Sąd nie oparł ustaleń faktycznych w sprawie o wyliczenia powodów z k. 59-65.

Sąd zważył:

Powództwo w zasadniczej części zasługiwało na uwzględnienie.

Powodowie wnieśli o ustalenie przez Sąd nieistnienia stosunku prawnego umowy kredytu z uwagi na jej nieważność w związku z zamieszczeniem w umowie postanowień niedozwolonych, a to w pkt. § 1 i § 17 pkt. 1 umowy, § 2 ust. 4 pkt. 1 umowy, § 18 ust. 3 umowy, § 37 ust. 1 regulaminu, § 27 ust. 2 regulaminu, § 28 ust. 1 regulaminu, § 40 ust. 1-2 regulaminu, § 2 ust. 1 pkt 6 i § 38 ust. 1 regulaminu, § 7 pkt. 12 umowy, § 13 ust. 2 pkt. 2 umowy, § 10 ust. 2 pkt. 3 regulaminu, § 10 ust. 4 regulaminu, § 11 ust. 3 regulaminu, § 6 ust. 2 pkt. 1 umowy, których eliminacja ich zdaniem powoduje nieważność całego stosunku prawnego. Sąd uznał stanowisko powodów za w pełni zasadne jednakże zdaniem Sądu niedozwolone postanowienia umowne zostały zamieszczone w § 37 ust. 1 i 2 regulaminu, w § 38 ust. 1 i 2 regulaminu, w § 39 ust. 5 i ust. 7 regulaminu.

Na wstępie rozważań prawnych zauważyć należało, że strony podpisały umowę kredytu denominowanego. Kwota kredytu została wyrażona w walucie obcej - (...). Powodowie nie wiedzieli jaka kwota kredytu w złotych zostanie im wypłacona z uwagi na różnicę kursu waluty pomiędzy datą zawarcia umowy, a datą wypłaty kredytu. Oprocentowanie kredytu było zależne od stóp procentowych franka szwajcarskiego. Wysokość rat była uzależniona od kursu franka szwajcarskiego.

W tym miejscu należy podkreślić również, że brak możliwości zrozumienia umowy kredytowej nie może obciążać konsumenta. Kredyty i pożyczki są powszechnymi i ogólnie dostępnymi usługami dla konsumentów. Na Banku, jako profesjonalście, spoczywał obowiązek przygotowania takiej treści umowy, aby była ona zrozumiała dla danego Klienta. Działanie Banku z odpowiednią, podwyższoną starannością profesjonalisty, wymagało, aby jego pracownik potrafił konsumentowi jasno, ale szczegółowo, przedstawić warunki umowy. Wskazać mu nie tylko na korzyści kredytu denominowanego w chwili zawarcia umowy, ale również uświadomić wszystkie ryzyka z tym związane. I nie powinno to ograniczać się do ogólnych formułek o możliwości zmiany kursu waluty, bo to jest wiedza powszechna. Zachęcając konsumenta do zawarcia umowy kredytu denominowanego, pozwana powinna wyjaśnić mu konkretnie na gruncie proponowanych postanowień umowy, wpływ zmiany kursu na wysokość nie tylko rat, ale również pozostałego do spłaty zadłużenia, czy sposobu ustalenia wysokości zadłużenia przeterminowanego.

Zgodnie z art. 358¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§2).

W/w postanowienia umowne dotyczące klauzuli denominacyjnej oraz ubezpieczenia niskiego wkładu własnego zaczerpnięto ze wzorca umowy i nie podlegały one negocjacom. Kwestionowane postanowienia w zakresie klauzuli denominacyjnej dotyczyły wprawdzie głównych świadczeń stron ale nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Możliwa była więc kontrola incydentalna tych postanowień w zakresie, czy wzorzec zawierał niedozwolone postanowienia umowne. Jednoznaczność oznacza, że postanowienie może być rozumiane tylko w jeden sposób, a taki stan rzeczy istnieje, gdy nie zachodzi wątpliwość co do desygnatu pojęć i całokształtu postanowień wzorca. W wypadku kwestionowanych postanowień użyto pojęcia: kursu kupna waluty obowiązującego w Banku w chwili wypłaty lub kursu sprzedaży waluty obowiązującego w Banku w chwili spłaty - § 37 regulaminu, § 38 regulaminu, § 39 regulaminu. I tak w § 37 regulaminu kredyty w walutach wymiennalnych miały być wypłacone w złotych przy zastosowaniu kursu kupna waluty obowiązującego w Banku w chwili wypłaty. Kredyty w walutach wymiennalnych podlegały spłacie w złotych, przy zastosowaniu kursu sprzedaży waluty obowiązującego w Banku w chwili spłaty, w § 38 regulaminu odsetki, prowizje oraz opłaty przygotowawcze – od kwoty przyznanego kredytu, rekompensacyjna – za wcześniejszą spłatę kredytu, za przewalutowanie, za przeprowadzenie każdej inspekcji inwestycji, za wezwanie do

zapłaty, za ustanowienie zabezpieczenia spłaty kredytu naliczane miały być w walucie kredytu i podlegać miały spłacie w złotych przy zastosowaniu kursu sprzedaży walut obowiązującego w Banku w chwili spłaty. W przypadku kredytu w walucie wymiennej, w celu ustalenia całkowitego kosztu i łącznej kwoty kosztów kredytu, miał mieć zastosowanie kurs sprzedaży waluty kredytu, obowiązujący w Banku w chwili ustalenia kosztu. W przypadku konieczności ustalenia w walucie wysokości kosztu podanego w złotych, miał mieć zastosowanie kurs kupna waluty kredytu obowiązujący w Banku w chwili ustalenia kosztu i w § 39 przy przewalutowaniu miał być stosowany, obowiązujący w Banku w chwili podpisania przez powodów aneksu do umowy kredytu o przewalutowaniu, kurs sprzedaży waluty w przypadku przewalutowania z waluty wymiennej na złote, kupna waluty w przypadku przewalutowania ze złotych na walutę wymienną, kupna/sprzedaży walut w przypadku przewalutowania z waluty wymiennej na inną walutę wymienną. Przy przewalutowaniu miał być stosowany obowiązujący w Banku w chwili podpisania przez powodów aneksu, kurs kupna/sprzedaży waluty.

W umowie ani w regulaminie nie podano definicji tabeli kursów walut Banku (...) Spółki Akcyjnej w W., mechanizmu jej tworzenia. Powodowie zatem nie mieli jakiegokolwiek możliwości zrekonstruowania mechanizmu ustalania kursów przez pozwaną, to zaś czyniło w/w postanowienia niejednoznaczny.

Orzekający w niniejszej sprawie Sąd podziela stanowisko wyrażone w orzecznictwie Sądów Powszechnych, Sądu Najwyższego i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, że wszelkie postanowienia w umowach kredytów denominowanych i indeksowanych do waluty obcej, stosujące zasady spreadu walutowego, ustalające kurs walut tylko na podstawie kursów i tabel opracowywanych przez Bank, co do których konsument nie miał dostępu lub nie miał możliwości negocjacji, czy wpływu na ich treść są niedozwolonymi postanowieniami umownymi i nie mogą one wywoływać co do konsumenta jakichkolwiek skutków. Nie budzi wątpliwości fakt, że w niniejszej sprawie powodowie nie mieli wpływu na treść postanowień umowy. Pozwana arbitralnie ustaliła sposób przeliczania walut, który był jednostronnie korzystny dla Banku. Wykorzystanie spreadu walutowego w każdej sytuacji działało na korzyść Banku, podnosiło zadłużenie powodów i podwyższało należne od nich raty.

Okoliczności zawarcia umowy kredytowej z powodami oraz postanowienia umowy odnoszące się do tabeli kursów Banku, naruszały równorzędność stron umowy. Odwołanie się do tabeli kursów Banku pozwalało pozwanej na jednostronne kształtowanie tego kursu, a tym samym zadłużenia powodów. Przyjęty na potrzeby umowy kredytowej mechanizm ustalania kursu franka szwajcarskiego według nieskonkretyzowanych, nietransparentnych i niezrozumiałych dla konsumenta kryteriów uniemożliwił powodom przewidzenie ryzyk umowy i ich skali. Sposób kształtowania tabeli kursów Banku w oparciu o czynniki obiektywne oraz fakt, że nie odbiegały one od średniego kursu Narodowego Banku Polskiego, nie ma znaczenia dla oceny postanowień umowy jako abuzywnych. Kursy franka szwajcarskiego były nadal jednostronnie kształtowane przez pozwaną (tak: Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z 19 sierpnia 2020 r., I ACa 1002/19, LEX 3102498 i w wyroku z 12 kwietnia 2021 r., I ACa 1026/18, LEX 3191468).

W ocenie Sądu, umowa kredytowa podpisana przez strony jest w całości nieważna. Usunięcie z niej tylko postanowień zawierających klauzule odnoszące się do tabeli kursów Banku i spreadu walutowego skutkowałoby umową, w której nie została określona kwota kredytu w walucie polskiej do wypłaty dla powodów. Umowa określałaby jedynie kwotę udzielonego kredytu we frankach szwajcarskich oraz przewidywałaby możliwość spłaty rat kredytu we frankach szwajcarskich. Zachowanie tych dwóch postanowień umowy nie czyni możliwym jej kontynuowanie. Po pierwsze, powodowie nigdy nie otrzymali od Banku kwoty 207 224,67 CHF, ani jej równowartości ustalonej według obiektywnych kryteriów. Przy wypłacie kredytu poprzednik prawny pozwanej ustalił kurs waluty jednostronnie w oparciu o swoją tabelę kursów przy zastosowaniu mechanizmu spreadu walutowego. Następnie, powodowie spłacali kredyt w walucie polskiej. Wpłacane przez nich raty były przeliczane przez poprzednika prawnego pozwanej i pozwaną w oparciu o ich tabelę kursów, przy zastosowaniu mechanizmu spreadu walutowego. W tych okolicznościach, przy ustaleniu abuzywności klauzul odwołujących się do tabeli kursów Banku i spreadu walutowego, nie sposób ustalić kwoty pozostałego do spłaty zadłużenia powodów, skoro zarówno wypłacona powodom kwota kredytu, jak i sposób rozliczania wpłacanych przez nich rat był oparty o niedozwolone klauzule umowne. Zasady współżycia społecznego i dobre obyczaje sprzeciwiają się kontynuowaniu umowy przy przyjęciu, że do spłaty pozostaje powodom kwota kredytu wyrażona we frankach szwajcarskich. Zobowiązanie powodów do spłaty kwoty kredytu ustalonej we frankach

szwajcarskich w § 1 umowy w sytuacji, w której na podstawie postanowień tej umowy nie wypłacono im uczciwie przeliczonej na walutę polską kwoty kredytu, rażąco naruszałoby ich interes jako konsumentów oraz zasady współzycia społecznego. Ponadto, powstaje pytanie w jaki sposób miałyby zostać obliczona kwota pozostałego im do spłaty kredytu we frankach szwajcarskich, skoro od 2009 roku powodowie regularnie spłacali kredyt w walucie polskiej. Z całą pewnością nie mogłaby to być kwota obliczona przez Bank według niedozwolonych postanowień umowy, co do tej pory miało miejsce. Poza tym, utrzymanie w mocy umowy wymagałoby nowego ustalenia wysokości rat i terminów zapłaty, albowiem dotychczas przewidziany harmonogram spłaty nie odpowiadałby przecież prawidłowo ustalonemu aktualnemu zadłużeniu powodów z tytułu umowy kredytu.

Dlatego też Sąd w pkt. 1 wyroku uznał, że bez niedozwolonych postanowień kredytu umowa nie może dalej funkcjonować w obrocie prawnym ze względu na brak istotnych elementów i ustalił nieistnienie stosunku prawnego umowy kredytu w związku z jej nieważnością, w oparciu o art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 Prawa Bankowego. Skoro Sąd uznał nieistnienie stosunku prawnego umowy kredytu z dnia 25 września 2008 roku w związku z jej nieważnością to dotyczyło to również postanowień dotyczących ubezpieczenia niskiego wkładu własnego.

Stwierdzenie nieistnienia stosunku prawnego umowy kredytu w związku z jej nieważnością uprawniało powodów do wystąpienia z roszczeniem o zwrot świadczeń dokonanych w wykonaniu w/w nieważnej umowy, jako nienależnych – w oparciu o art. 410 § 1 i 2 k.c. Tak też Sąd Najwyższy w uzasadnieniu Uchwały składu siedmiu Sędziów z dnia 07 maja 2021 roku. Stronie, która w wykonaniu umowy kredytu, dotkniętej nieważnością, spłaca kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot spełnionych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu.

Powodowie domagali się w niniejszej sprawie zasądzenia kwoty 556 437,41 zł tytułem zapłaty uiszczonych przez nich rat w wyniku wykonania umowy oraz kwoty 3 255,54 zł tytułem zapłaty przez nich ubezpieczenia niskiego wkładu własnego. Z zaświadczenia wystawionego przez pozwaną z dnia 19 grudnia 2022 roku (k. 52-57) wynikały w/w kwoty. Dlatego też Sąd w pkt. 2 i 3 wyroku zasądził od pozwanej w/w kwoty na rzecz powodów łącznie wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 17 lutego 2023 roku do dnia zapłaty.

Sąd w niewielkim zakresie oddalił roszczenie powodów o zapłatę, tj. w zakresie odsetek ustawowych za opóźnienie w pkt. 4 wyroku. Powodowie domagali się odsetek ustawowych za opóźnienie od żądanych kwot odpowiednio od dnia 4 lutego 2023 roku i 3 lutego 2023 roku. Wymagalność roszczeń wynikających ze zobowiązań bezterminowych, a do takich należy świadczenie nienależne z tytułu wypłaconego kredytu na skutek nieważności umowy, należy określać przy uwzględnieniu art. 455 k.c. Pismem z 13 stycznia 2023 roku powodowie wezwali pozwaną do zapłaty kwoty 556 437,41 zł i kwoty 3 255,54 z tytułu nieważności Umowy kredytu. Pismo to stanowiło Reklamację złożoną w trybie przepisów ustawy z 5 sierpnia 2016 roku o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o rzeczniku finansowym (Dz.U.2022.187 t.j.). Zgodnie z art. 6 tej ustawy odpowiedzi na reklamację należy udzielić bez zbędnej zwłoki, jednak nie później niż w terminie 30 dni od dnia otrzymania reklamacji. Do zachowania terminu wystarczy wysłanie odpowiedzi przed jego upływem. Reklamacja została doręczona pozwanej w dniu 16 stycznia 2023 roku. Wobec powyższego, pozwana pozostawała w opóźnieniu ze spełnieniem w/w świadczeń od dnia 17 lutego 2023 roku.

Sąd nie uwzględnił również zgłoszonego przez pozwaną zarzutu zatrzymania. W ocenie Sądu nie jest dopuszczalne niejako automatyczne stosowania prawa zatrzymania, gdy oba świadczenia mają charakter pieniężny. Nie można bowiem pomijać faktu, że w takiej sytuacji pozwanej przysługuje dalej idące uprawnienie – dokonanie potrącenia wzajemnych wierzytelności (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22). Prawo zatrzymania, o którym mowa w art. 461 k.c. i art. 496 k.c. pojmowane jest jako środek zabezpieczenia roszczenia, które wymaga złożenia stosowanego oświadczenia prawo kształtującego. W ujęciu procesowym jest to zarzut dylatoryjny, którego skuteczność obliuguje Sąd – w razie uwzględnienia powództwa – do uzależnienia wykonania zasądanego świadczenia od zabezpieczenia lub zaspokojenia roszczenia wzajemnego pozwanej. Skorzystanie z prawa zatrzymania zmierzać ma do zachowania faktycznej równowagi między osobami zobowiązanymi nawzajem do spełnienia świadczenia. W doktrynie wyrażane są zapatrywania, które Sąd w niniejszej sprawie podziela, że prawo zatrzymania co do zasady nie przysługuje w sytuacji, gdy uprawniony może doprowadzić do zaspokojenia swojej

wierzytelności w wykonaniu przysługującego mu potrącenia. Tym samym istnienie prawa do dokonania potrącenia uznaje się za wykluczające potrzebę zastosowania zabezpieczenia opartego o *ius retentionis* (por. T. Wiśniewski, Prawo zatrzymania w kodeksie cywilnym Warszawa 1999, s. 86 i L. Peiper Kodeks zobowiązań, Komentarz, 1934 s. 273). W rezultacie prawo zatrzymania winno być postrzegane jako instrument prawny, gdy dłużnikowi nie przysługuje inny efektywny środek prawny zabezpieczenia własnego świadczenia. Takim środkiem niewątpliwie jest istnienie możliwości wykonania prawa potrącenia, gdzie skutek prawny jest dalej idący – prowadzi do zaspokojenia własnego roszczenia. W realiach omawianej sprawy pozwana nie skorzystała ze skutecznego potrącenia dla zaspokojenia swojego roszczenia kondykcyjnego. Sąd zgodził się również ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach wyrażonym w uzasadnieniu wyroku z dnia 8 grudnia 2023 roku w sprawie V ACa 901/22, że uwzględnienie prawa zatrzymania pozostaje w sprzeczności z celem regulacji zawartej w art.385¹ k.c. w związku z art.7 ust.1 Dyrektywy 93/13/EWG. Cel ten sprowadza się do udzielenia ochrony prawom konsumenta, naruszonym przez nieuczciwe (sprzeczne z dobrymi obyczajami) działania podejmowane przez silniejszego partnera. Uzależnienie realizacji roszczenia przysługującego konsumentowi w związku z uznaniem umowy za abuzywną, od spełnienia (zabezpieczenia) świadczenia, jakie w związku z tym może przysługiwać drugiej stronie, znacznie by tę ochronę osłabiało. Wypełnienie wymogów wynikających z prawa zatrzymania wiązałoby się przede wszystkim z koniecznością zaangażowania znacznych środków finansowych, którymi konsument może nie dysponować. Nie jest też wykluczone, że mimo to, gdyby druga strona nie spełniła świadczenia dobrowolnie, konieczne byłoby wystąpienie z powództwem przeciwegzekucyjnym, co prowadzi do przerzucenia na konsumenta dalszych ciężarów, zarówno procesowych i finansowych. Tym samym konsument, aby uzyskać to, co mu się należy zgodnie z prawomocnym orzeczeniem Sądu, byłby zmuszony do podejmowania kolejnych działań, angażujących nie tylko czas, ale i znaczne środki finansowe – tak Sąd Apelacyjny w Katowicach w uzasadnieniu wyroku z dnia 8 grudnia 2023 roku V ACa 901/22.

O kosztach procesu Sąd rozstrzygnął w oparciu o art. 100 zdanie drugie k.p.c. tj. Sąd włożył na pozwaną obowiązek zwrotu wszystkich kosztów gdyż powodowie ulegli tylko co do nieznaczącej części swojego żądania. Na zasądzone od pozwanej na rzecz powodów koszty procesu w pkt. 5 wyroku przy tym złożyła się łącznie opłata sądowa od pozwu w wysokości 1 000 zł oraz wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 10 800 zł.

R., dn. 16 maja 2024 roku